

לגמרי כהרמז"ס דל"ל שם: והמהדרין מן המהדרין מוסיפין בכל לילה וגם נר לכל א' כמו שכ' הרמז"ס וכן המנהג ולא כדברי ר"י שסבר שלא ידליק יותר מבני הבית אלא נר א' ואיש ואשתו צודאי מספיק להם נר א' עכ"ל. ומשמע דס"ל דיעשו לגמרי כהר"מ והבעה"צ יוסיף נר בכל לילה וגם נר לכל א' ולא כר"י דס"ל להוסיף בכל לילה רק נר א' ולא יוסיף כנגד בני הבית, [שאם כוננו שכל א' מבני הבית ידליק מלבד דלשוננו לא משמע כן בלא"ה] הרי היה צריך לדבר על היום הראשון שכל א' ידליק ולא על ההוספה, ועוד מה ענין זה לר"י כיון שכל א' מדליק לחוד, אלא כל דבריו

לגמרי כהרמז"ס דל"ל שם: והמהדרין מן המהדרין מוסיפין בכל לילה וגם נר לכל א' כמו שכ' הרמז"ס וכן המנהג ולא כדברי ר"י שסבר שלא ידליק יותר מבני הבית אלא נר א' ואיש ואשתו צודאי מספיק להם נר א' עכ"ל. ומשמע דס"ל דיעשו לגמרי כהר"מ והבעה"צ יוסיף נר בכל לילה וגם נר לכל א' ולא כר"י דס"ל להוסיף בכל לילה רק נר א' ולא יוסיף כנגד בני הבית, [שאם כוננו שכל א' מבני הבית ידליק מלבד דלשוננו לא משמע כן בלא"ה] הרי היה צריך לדבר על היום הראשון שכל א' ידליק ולא על ההוספה, ועוד מה ענין זה לר"י כיון שכל א' מדליק לחוד, אלא כל דבריו

סימן ז

בדינא דשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו ובדין הדלקה אחר שכלתה רגל מהשוק

המדליק אחר זמן שחלה אין מדליק אלא מספק והיינו בלא צרכה מ"מ בזה"ז יכול לכתחילה להדליק ולברך אחר הזמן שהיכר הוא לבני ביתו, ואפי"ה בזמן הגמ' לא אמרי' ליה שידליק לכו"ע משום היכרא דבני ביתו ורק מספק יכול להדליק, והיינו כמושנ"ח דב' חקנות נפרדות הן א' על הזמן שמדליקין מבחוץ וב' על זמן שמדליקין בפנים כשעת הסכנה.

ב) ויותר מבואר ברמז"ס ז"ל פ"ד מחנוכה ה"ה שפסק דאחר זמן שכלתה טוב אינו יכול להדליק כלל ואפ"ה קי"ל דשעת הסכנה מדליקין בפנים הבית כל הלילה, ור"מ בלשוננו פ"ג ה"ג: "ומפני זה התקינו חכמים שבאומו הדור בו' ומדליקין בהן נרות על פתחי הבתים

"ת"ר נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ בו' ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו" פשוט הגמ' משמע דדינא דשעת הסכנה הוא חקנה מיוחדת לשעת הסכנה, אבל בלא"ה אינו יוצא דבני' שידליקנה מבחוץ, אלא דעל שעת הסכנה נחנו חכמים גדר אחר למצוה וזוה יוצא יד"ח אף שמניחה על שלחנו להיכרא לבני ביתו, ושפיר מברך ע"ז שעושה כחק"ח. וכן מבואר בחוד"ה דא' לא אדליק מדליק שכ' דיש ליהרר להדליק מיד דיש לחוש להאי תירוצא שאחר זמן שחלה אינו יכול להדליק ומ"מ אם אחר ידליק מספק [היינו בלא צרכה] משום דאיכא תי' אחר, וע"ז כ' בשם ר"י דעתה אין לחוש מתי ידליק דאנו אין לנו היכרא אלא לבני הבית שהרי מדליקין מבפנים. הרי דאף בזמן הגמ'

יאל יד"ח. ואחר החיפוש מלאנו בס"ד דרבים מהראשו ו"ל פליגי בזה וס"ל דדינא דשעת הסכנה אינה תקנה מיוחדת לשעת הסכנה, ובכל אופן שהוא אף בזמן הגמ' אם הדליקה על שלחנו יואל בזה ומצרך על הדלקתה.

ד) הרשב"א ו"ל דף כא' ב' כ' וז"ל: "ועוד נראה לי דעל כרחין רבא אסור להשתמש לאורה אית ליה דאמרי' לקמן אמר רבא פשיטא לי נר ביתו וג"ח נר ביתו עדיף משום שלום ביתו, ואם איתא דמותר להשתמש לאורה עושה נר א' ועולה לכאן ולכאן ומיחה על שלחנו ודיו כדרך שאמרו בשעת הסכנה מיחה על שלחנו ודיו" עכ"ל, והשתא אי נימא דהאי דינא אינו אלא בשעת הסכנה אבל בשאר ימים אינו יואל בזה, א"כ אין ראיתו כלום דהא רבא מיירי מיירי בעיקר הדין דמדליקין בחוץ ועלה קצעי איזה נר עדיף, ובג"ח באמת אינו יואל אם מניחו על שלחנו [אף אם מותר להשתמש לאורה]. אלא ודאי ס"ל לרשב"א דהאי דינא דשעת הסכנה אינה תקנה מיוחדת לימי הסכנה אלא ר"ל בכל מקום שיש דחק או מניעה אחרת יכול לכתחילה להדליק על שלחנו [ובדיעבד בכל ענין יואל אף שאינו דחק] ורק משום מצוה מן המובחר בעי' שידליק בחוץ.

ובאמת שהדברים מפורשים ברשב"א להלן בד"ה והא נמי וז"ל: "ופרישנא דאי לא אדליק מדליק לאו למימרא דאי לא אדליק בחוץ שעור זה אינו מדליק דהא חנן כל שמצוה כלילה כשר כל הלילה אלא שלא עשה מצוה כחקנה דליכא פרסומי ניסא כולי האי, ומיהו אי לא אדליק מדליק ולא הפסיד אלא כעושה מצוה שלא כחקנה לגמרי, וכ"כ מורי הרב ו"ל בהלכותיו" עכ"ל. והיינו דהרשב"א וכן מורו ה"ר יונה ו"ל ס"ל דהדלקה בחוץ לפרסומי ניסא לעוברים ושבים אינה עיכובא

בכל לילה ולילה להראות ולגלות הנס" הר"ר שפיקר התקנה היא על פתחי הבתים לפרסם הנס [והטור דלא ס"ל הכי כמושי"ת בסוף הענין שינה בזה מלשון הר"מ ברס"י חרעג' והשמיט המילים על פתחי הבתים], וכ"מ בלשוננו בפ"ד שחילק לגמרי דין עיקר מצוה נר חנוכה מדינא דשעת הסכנה, דשם בה"ז כ' דין נר חנוכה שמניחו בחוץ או בחלון, ובה"ח כ' ד"צימי הסכנה מניח הנר בחוץ ביתו מבפנים כו' ואפי' הניחו על שלחנו דיו", וכוננו בזה דצימי הסכנה התקנה היא להדליק בחוץ ביתו בפנים ולא בחוץ יעלה קאמר דאפי' מיחה על שלחנו דיו. וכן מפורש בדבריו שם בסוף ה"ז דאחר שב' שבעליה מניחו בחלון כ' וג"ח שהניחו למעלה מכ' אמה לא עשה כלום והיינו שאף המניח בחלון אם הוא למעלה מכ' לא עשה כלום, והשתא אי נימא שיואל בדיעבד בהיכרא דבני ביתו למה לא עשה כלום כיון דלבני ביתו הרי ניכר הוא, ולא משמע כלל בלשוננו שם שר"ל שגזוה מכ' אמה מקרקעית ביתו עיש"ה, ועוד מדכ' האי דינא על מיחה בחלון קודם שביאר דין שעת הסכנה דא"כ הרי אף בשעת הסכנה הוא כן שאם הניחו בחלון למעלה מכ' אמה מקרקעית ביתו לא יאל יד"ח, אלא ודאי כוננו למעלה מכ' אמה מרה"ר, ומשו"ה מחלק לה הר"מ בין שעת הסכנה שמדליקין בפנים דצוה ליכא להאי דינא כלל ושפיר מצרך עליה.

ג) ולפי"ז מביאר דאם הניח בפנים שלא בשעת הסכנה לא יאל יד"ח וכדינא שב' הר"מ גבי מיחה בחלון למעלה מכ' אמה דלא עשה כלום, ואע"פ שאיכא היכרא לבני ביתו כיון שלא עשה כדינו וכנ"ל. ולכל הג"ל חיקשי טובא מנהגא דרבים וטובים שמדליקין בפנים ואף בזה"ז דליכא סכנה ודחק כלל או כל מניעה אחרת מלהדליק בחוץ, דלהג"ל הא לא

במנוה שהרי יכול להדליק כל הלילה ואינו אלא למנוה מן המוצא אצל שפיר יוצא אחר זמן שכלתה כל הלילה, והיינו כמושג"ח והרשב"א לשיטתו קאי דדינא דמניחה על שלחנו ודיו אינו חקנה מיוחדת לשעת הסכנה אלא בכל אופן אחר שלא הדליק בחוץ יוצא בזה, וא"כ ידאי שהדלקה עד זמן שתכלה לאו לעבובא דעכ"פ איכא היכרא לבני ביתו כל הלילה.

ובזה מבואר הא דהביא הרשב"א מדבר שמנוחי כלילה כשר כל הלילה, דכיון דמן הדין כשרה על שלחנו וא"כ דוקא ברה"ר א"כ מנוה זו יכול לעשותה כל הלילה, אצל אם עיקר המנוה בחוץ לפרסם הנס לעוברים ושבים א"כ לא שייך כאן כלל דינא דמנוחו כלילה כשר כל הלילה שהרי עיקר זמנו בחוץ בזמן שיש עוברים ושבים עד שתכלה רגל מהשוק.

ד) המ"מ פ"ד מחניכה ה"ה הביא דברי הרשב"א הג"ל [ולא הזכיר שמו] והק' ע"ז דלא משמע הכי מלשון הגמ' ע"ש. ואמנם יסוד שיטה זו הוא מתשו' ר' יצחק ב"ר יהודה שהובאה בתשו' רש"י סי' נב' ובמחזור ויטרי ובשבועה"ל סי' קפו' וז"ל: "ושאלתם בג"ח שלא הדליקה כלילה, כך דעתי נוטה שבין שלא הדליקה שוב אינו מדליקה ודמיו הוא כדמיו מנוחה (עס הגה"ח) [משחשקע החמה] עד שתכלה רגל מן השוק, ואמרי' דאי לא אדליק מדליק, "ומשמע מכאן ואילך לא עשה מנייה מן המוצא ויבין כך ויבין צריך להדליק כלילה ולא ביום כו' עכ"ד. ולהדיא דמפרש במשמעות הסוגיא דלא מיירי אלא למנוה מן המוצא אצל יכול להדליק כלילה, ועל כרחק שקברתו כנ"ל דלא גרע ממניחה על שלחנו ודיו. [ומלאמי במהר"ל בספרו גר מנוה שנמי נתקשה בזה וכ' "דלומר דשעת הסכנה הוא

חקנה מיוחדת דחיקא טובא ולא מסתברא" ע"ש, והו' שכ' הריב"ז בלשונו "ומשמע", והו' יסוד שיטה זו. והנה במרדכי בפירקין הביא תשו' זו בקיטור בשם ה"ר מאיר, והיא נמצאת בשנינו לשון מהתש' הג"ל בתשו' מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סי' תרלד', ושם נמי מבואר דהא דאי לא אדליק מדליק משמע דהוא רק למנוה מן המוצא.

ו) וכן מבואר ברבינו ירוחם ז"ל וז"ל: "אע"פ שגראה לפי סוגיית הגמ' שאם שכח ולא הדליקה בחוץ זה השעור יכול להדליקה אחר שעור זה אצל אינו מנוה מן המוצא, וכ' המפרשים דלדידן שאנו מדליקין נ"ח מצפנים ואין הגר אלא לאנשי ביתו אין קפידא בשעור זה וכ"כ הרא"ש עכ"ל. והנה דבריו הם כדברי הרשב"א בשם הר"ר [שרי"ו] יונק ממורתו ירגיל להציאות, דמש"כ שיכול להדליקה אחר השעור אצל לא למנוה מן המוצא לא שייך לפרשו אלא להר"י והרשב"א, דא"א לפרשו כרא"ש שהביא דברי הרי"ף וכ' ע"ז: "אצל מכאן ואילך עבר הזמן הלכך אע"פ שמתרץ תי' אחר ראוי להחמיר ולהדליק כו', "והיינו משום דאיכא חרי לישני נסחפק בזה, זכור ב' ה"י סי' תרעא' דלרא"ש אינו מדליק אלא מספק, אצל מלשון הרי"ו מבואר שמעיקר הדין מדליק רק דאינו מנוה מן המוצא, ומש"כ אח"כ וכ' המפרשים היינו ככל דברי הרשב"א בסוגיין ע"ש, וז"ל כדברי הריב"ז הר"ר והרשב"א. ועוד יש להכריע כן דהא לרא"ש זכר לתוס' מבואר דמה שראוי להחמיר ולהדליק בתחילת הלילה זהו רק משום ספיקא דחדא לישנא אצל לאידך לישנא יכול לכתחילה להדליק כל הלילה, ואי גימא דרי"ז דהמיר להדליק ולכרך משום דהכרע לגמרי לאידך לישנא א"כ מנא ליה דלהאי לישנא אין זה

במאירי להאי שיטה], ומיושגין היטב דבר הטור מקו' הב"י.

(ח) יומר מכל מפורשים הדברים בריטב"א הנדמ"ח [הו' ריכמן] דו"ל בד"ה ואי לא אדליק מדליק: "ומכאן ואילך עבר זמנו, וכ' הרב בעה"מ ז"ל דהג"מ לדידהו שהיו מדליקין חוץ לפתח כו', ולפי פי' זה יש לפרש דה"ק דאי לא אדליק מדליק בחוץ עד ההיא שעתא אבל בחר הכין אינו מדליק אלא בפנים, לדידהו נמי ודאי משום דלא מצי למעבד היכרא לבני רה"ר לא נפטר מלעשות היכרא לו ולבני ביתו דהא לקמן אמר' דבשעת הסכנה מניחה על שלחנו כו' עכ"ד. והיינו דלמד מדכ' בעה"מ דבדין היכרא לבני ביתו לא נאמר זמן זה דעד שתכלה רק זמנו כל הלילה, א"כ אף בזמן ההוא דהיי מדליקין בחוץ אטו נפטר מהאי היכרא דעכ"פ צריך צריך לעשות היכרא לבני ביתו כבשעת הסכנה, ואם חשאל מנ"ל לריטב"א הא אפשר דהתם הוא דוקא בשעת הסכנה, לזה מבואר בריטב"א בסמוך בד"ה ובשעת הסכנה ח"ל: "פי' לא סוף דבר סכנת נפשות כו' אלא אפי' סכנת נער או איבה כמו בצרפת כו' ולפיכך היה אמר מורי הרב ז"ל שכנוש רוח שא"א להדליקה מבחוץ מדליקה מצפנים בביתו עכ"ל. ומבואר דשעת הסכנה ר"ל כל שיש קצת מניעה שלא יוכל להדליק בחוץ ככה"ג יכול לכתחילה להדליק בפנים בצרכה, והיינו שלא היתה כאן תקנה מחודשת לשעת הסכנה ומשו"ה פשיטא ליה לריטב"א אף הכא דכל שלא הדליקה בזמנה בחוץ מדליקה כל הלילה בפנים דלא גרע משעת הסכנה. והמהדיר שם בריטב"א כ' דהאי דינא דכשנוש רוח מדליקה מצפנים נמצא בסידור רב עמרם גאון ובהלכות קטובות לרב יהודאי גאון, ואין תח"י

מנוה מן המוצח ולמה חלה הדבר רק בשבת, אלא שדבריו נטיין על יסוד דברי הריב"י והרשב"א הג"ל וכמושג"ת, ולכן רק אחר כל דבריו כ' הרי"ז וכ"כ הרא"ש [על אידך דינא], ואי יסודו כאן הוא מהרא"ש כדרכו הרי כ"ז מדברי הרא"ש הוא ולמה בזה כ' וכ"כ הרא"ש אלא ודאי כמושג"ת.

(ז) וכן מבואר בטור סי' תרעב' ח"ל: "וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן שעבר עיקר מצותה ומ"מ עדיין זמנה כל הלילה ידלא כהרמב"ם ז"ל שר' שכת' או הויד ולא הדליק עם שקיעה"ת מדליק עד שתכלה רגל מן השוק עבר זה הזמן אינו מדליק, אבל אם עבר כל הלילה ולא הדליק לא ידליק ביום המחרת כו'. וכן לא ישלים כלילה שלאחריו שכבר עבר זמנו וכ"כ ה"ר יצחק ב"ר יהודה" עכ"ל, ותמה ע"ז הב"י ח"ל: "כ' הרא"ש כו' ומשמע מדבריו דהיינו לכתחילה אבל אם עבר ולא הדליק ידליק מספק וכ"כ התוס' בשם ר"י פורת ולא היה לו לרבינו לכתוב ודלא כהרמב"ם שר' עבר הזמן אינו מדליק שאף לדברי האומר מדליק אינו מדליק אלא מספק" עכ"ל. ואמנם האמת יורה דרכו שהטור לא אזיל בזה בשי' הרא"ש רק בשי' הריב"י, דבאמת כל דבריו שנכאן הם מתשו' ריב"י הג"ל ומש"כ הטור בסו"ד וכ"כ הריב"י קאי אכל דבריו [מומ"מ ועדין כו'] והביאו הטור לסייעתא לדבריו שר' ודלא כהרמב"ם שר' כו', והיינו דס"ל לטור כמוש"כ הרשב"א דזהו רק למנוה מן המוצח ולעולם כל שמצותה כלילה כשרה כל הלילה וכמו שיוצא בהגיחה על שלחנו כך יוצא באמצע הלילה בזמן שאין עוברים ושבים, וזהו שר' דעדין זמנה כל הלילה מעיקר הדין בצרכה [משא"כ לשי' הרא"ש דאינו מדליק אלא מספק היינו בלא צרכה וכמוש"כ

שם אם מחמת קושיא זו חלק על מנהג זה ולא משמע כן, רק משמע דשאל כן כחלמיד השואל רבוחין.

ואמנם אף לזה ראיתי במקראי קדש שהביא מלשון העיטור שאחר שכ' דבשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו כ' "ואחר שנהגו בשעת הסכנה נהגו", ומלאמי גם בשבולי הלקט סי' קפה' שהביאו, וכוננו דכיון שנהגו כן להדליק בפנים נשאר מנהג זה במקומו ולא חילקו שוב אם יוכל להדליק בחוץ או לאו. [מיהו אף הם כ' דעכ"פ מי שיכול להדליק בחוץ שידליק בחוץ ע"ש]. אחר כותבי יסוד הדברים הנ"ל ראיתי בחנוכה ומגילה שכבר עמד בזה בעיקרי הדברים אם יש כאן ב' תקנות או תקנה א', והביא לזה נמי מדברי החו' דמשמע דהם ב' תקנות ושכן אמר מרן הגרי"ז ז"ל, וגם הביא דברי הריטב"א הנ"ל, ודברי הגר"א בציאורו סי' תרעג' סק"ה שכ' בדברי הרשב"א הנ"ל גבי נר ביחו ונר חנוכה, דמוכח דבשעת הסכנה ר"ל בשעה"ד שאין יכול לקיים המצוה כחקונה ע"ש, שהביא כן גם מהכלבו [ואורחות חיים] בשם הראב"ד. ולפי"ז יש להוסיף גם שי' הראב"ד והגר"א ז"ל.

יא) ואמנם לגר"א יש שיטה אחרת בכ"ז, דהנה במעשה רב איתא משמו דאחר חצי שעה יש להדליק בלא ברכה, ואף במו"ש הזהיר מאד להקדים להתפלל מחמת כן ע"ש, והנה אפי' נימא שדעתו כהחו' והרא"ש דהוא פלוגמא דתרי לישני ואינו מדליק אחר זמן שחלה אלא מחמת ספק ובלא ברכה, מ"מ הרי הסכימו החו' והרא"ש וש"ר וטו"ש ע' דבה"ז שמדליקין בפנים זמנה כל הלילה, ואף שהטור כ' דאם מדליקין בפתח ויש היכרא לעכרים ושבים יש לברך בזמן זה היינו רק

ספרים הללו, מ"מ משמע דאף הם ס"ל דדינא דשעת הסכנה אינה תקנה מיוחדת לשעת הסכנה דא"כ ודאי היה לו למענד טעדיקי להדליק בחוץ ככלי זכוכית וכדו' כדנפיש' גבן שלא ישלוט בו הרוח דהרי דבר מצי' הוא מאד נשיבת הרוח בחוץ בימי החנוכה, ומוכח דאף אינהו אזלי כשי' הראשו' הנ"ל.

יב) היותא מזה דלשי' הרמב"ם חו' והרא"ש דינא דימי הסכנה היא תקנה מחודשת אך ורק לימי הסכנה ובשאר זמנים אין יכול להדליק בפנים. אך שי' ה"ר יצחק בר יהודה והסכימו לו רש"י חלמידו בחשו' וכן חלמיד רש"י במחז"ו, ה"ר יונה הרשב"א רצנו ירוחם ריטב"א, ובשם מורו דהיינו הרא"ה ז"ל המרדכי ובשם מהר"ם מרוטנבורק והטור, וכ"מ גם דעת רב עמרם גאון ורב יהודאי גאון, כולוהו ס"ל דההדלקה בחוץ לבני רה"ר אינה לעיכובא אף בזמן הגמ', ואף אם מדליק בפנים באופן לאין היכר לבני רה"ר ואף באמצע הלילה יוצא בזה, אלא שלא עשה מצוה כתקונה לגמרי. וא"כ ע"פ שיטת אלו בודאי יש לנו לימוד זכות גדול על המדליקים בפנים שיצאיים בזה נדיעבד ואין כאן ברכה לבטלה. [כ"ז לאפוקי מכמה מחברים בזמננו שבשקראו חגר על מנהג זה כחצו שאין יוצאין בזה והוא ברכה לבטלה, ונעלם מהם שיש בזה כמעט רוב בנין ומניין מהראשו' ו"ל ולהלן יתבאר שכן גם דעת הראב"ד ז"ל. ומ"מ לכתחילה אף אינהו מודו דידליק בחוץ ויקיים המצוה כחקונה.

יג) וכבר עמד ע"ז האור זרוע שכ' "והאידנא דליכא סכנה לא ידענא מ"ט אין אנו מדליקין בחצרות", חזינן דאף בזמנו כבר נהגו כן אלא ללא ידע האו"ז טעמא דמילתא. ולא מבואר

הסכנה וה"ג צוה"ז זמנה לכתחילה כל הלילה. נמצא שאין לנו לצרף שי' הגר"א רק להאי דינא שנהניא של שלחני יאז דדיעבד אבל לא לדינא דדיעבד זמנה כל הלילה.

(יב) בעיקר קו' האו"ו למה מדליקין בזמנו דליכא סכנה בחגרות, והבאנו לזה מלשון העיטור, בש"ר ז"ל נראה גדר אחר בהך דבימי הסכנה, דבאירחות חיים יכלנו כ': "ועבדו בגלות שאין אנו יכולים לקיים המצוות בשלמות מניחה על פתח ביתו מצפנים" וכ"כ הריב"ש חשו' קיא' "וכיון שעתה יד האומות תקיפה עלינו ואין אנו יכולים לקיים המצוה בחקונה", היינו למאי דמייתי שם לפירש"י בסוגיין דהיינו שהיה להם חק שביים אידם לא ידליקו רק נר לע"ז, יאז"כ הביא שם לפ' התי' לקמן מה' א' ד"ה מקמי בשם ר"י דשעת הסכנה היינו סכנה גזירה בגזרי שלא להדליק נר חנוכה, הרי דלכל שיטות אלו נצי' שיהא השתא סכנה דדחק או דגזירה שלא להדליק נר חנוכה. ואמנם נראה דהמנהג יסודי צמח"כ החוס' בסוגיין דסכנה היינו מכי אתו חברי לבבל, ואף דלחוס' נמי יסודי צמח דהיה להם חק שלא להדליק נר רק צבית ע"ז שלהם נולאו משום יום אידם כרש"י שזהו צומן מיוחד מ"מ נראה מלשון החוס' דשעת הסכנה זו היא תקיפה שהתחילה מכי אתו חברי לבבל, ולא חילקו צוה אי יש כעת סכנה או לאו, דכל שאין ידינו תקיפה ואנו מצויים בין האומות וקיים אפי' חשש רחוק שאם כולם ידליקו מצחון יקחו להם הנרות ולא יניחו להם הדליקו מצפנים ע"כ נהגו בכל אופן להדליק מצפנים, וזהו יסוד המנהג שכ"ז שמצויין בין האומות מדליקין מצפנים.

וזו נראה נמי כותב העיטור והשנה"ל

לכתחילה כמבואר בדבריו אבל דדיעבד זמנה כל הלילה עם ברכה, ועוד יותר כ' הב"ח דהטור לא דיבר רק בזמנו אבל בזמניו מדליקין לגמרי בחוץ הבית, וכן איחא בחיי אדם שדר צוילנא צומן הגר"א שדרכם היה לגמרי להדליק בחוץ הבית שמשחמש שם עם בני ביתו אפי' אם יש לי חדרים הרבה ופתחים לרה"ר, ולא שמענו שהגר"א חלק גם ע"ז.

אמנם מהאמור מתבאר היטב דהגר"א קאי לשיטתו דדינא דצומן הסכנה מניחו על שלחנו אינו תקנה מיוחדת רק לימי הסכנה [והיה צומן שדרין בין האומות] אלא הכונה צוה דבשעה"ד שאין יכול להדליק בחוץ מדליק צפנים, יאז"כ הרי שוב א"א לנו לומר כח' דלימי הסכנה יש זמן מיוחד של כל הלילה שלא בצומן הגמ', שהרי אף צומן הגמ' דדיעבד צהניח על שלחנו יוצא, וא"כ למה לא יכלו להדליק אחר זמן שחללה, ועל כרחך דכיון שעיקר תקנתה הוא להדליק בחוץ צומן דעד שחללה, ורק על אופנים דחוקים או דדיעבד אמרו שנהדליק צפנים יוצא, מ"מ שפיר קצעי זמן ההדלקה כעיקר התקנה להדליק בחוץ והוא עד שחללה.

נמצא דאדרבה הגר"א לשיטתו דס"ל דהויא תקנה א' משו"ה ס"ל דלעולם זמנה עד חצי שעה אף בימי הסכנה, והוא איפכא לגמרי מכל הראשו' הנ"ל דאינהי נמי סברי דחדא תקנה היא ומשו"ה הכריחו דעל כרחך אף צומן הגמ' דדיעבד מדליק כל הלילה, אבל הגר"א צוה הכרית כרמב"ם וכפשוטו הגמ' וכמוש"כ המ"מ דצומן הגמ' תו אין יכול להדליק יותר ללישנא דאי לא אדליק מדליק ומשו"ה הוכיח איפכא דאף בימי הסכנה עיקר זמנו עד חצי שעה. והחוס' ורא"ש לשיטתם דהו"ב' תקנות נפרדות משו"ה כ' דבימי

במש"כ הואיל ונהגו בשעת הסכנה נהגו, היינו
אף דאין סכנה ממש כל שמצויין בין האומות
ולא הניחוס לקיים המצוות בשלימות נהגו כדן
בימי הסכנה, אבל פשוט דעל אופן דיהיה

ידינו תקיפה לא דבר העיטור דאטו נעקר
לגמרי דינא דגמ', ולכן לכו"ע צוה"י צריך
לכתחילה להדליק בחוץ להיכרא לבני רה"ר
בעיקר המקנה.

סימן ח

במצות נר איש וביתו והמהדרין נר לכל א' וא'

[כא' ב'] ח"ר מצות חנוכה נר איש וביתו
והמהדרין נר לכל א' וא' והמהדרין מן
המהדרין כו'. ופירש"י ו"ל דנר איש וביתו
היינו "נר א' בכל לילה ואיש וכל בני ביתו סגי
להו בנר א', והמהדרין אחר המצוות ששין נר
א' בכל לילה לכל א' וא' מבני הבית". וכו'
החוס' דפלוגתא דב"ש וב"ה גבי מהדרין מן
המהדרין קאי רק אעיקר דינא דנר איש וביתו
אבל לא אמהדרין, דאם עושה נר לכל א' אפי'
יוסיף מכאן ואילך ליכא היכרא שיסבדו שכן
יש צו"א בבית עכ"ד. והיינו דס"ל דעיקר
תקנתא דמהדרין מן המהדרין היא להיכרא
דימים הנכנסים או היוצאים אבל באופן דליכא
היכרא לא שייך האי הדור. ונראה דס"ל לחו'
דהני חרי לישני דבגמ' לא פליגי בעיקר
תקנתא דח' נרות דהיא להיכרא דימים, אלא
דלאידך לישנא ליכא נפק"מ בזה בעיקר היכרא
דימים אס' כנגד היוצאין או הנכנסין דהעיקר
דיהיה היכר לנס דח' ימים וצוה בין במוסיף
ובין בפחות איכא להאי היכרא, ורק מה
דהמקיט סדר זה בפחות והולך או מוסיף
והולך תליא כלידך טעמי דפרי החג או מעלין
בקדש.

ידליק הנר במקום מיוחד דצוה שפיר ניכרם
כל הדלקה לחודא וגם איכא היכרא לבני ביתו.
ובעיקר חיקשי למש"כ בדרכי משה
וצביהגר"א סי' תרעא' דבאופן דכל א' מדליק
במקום מיוחד אף החוס' מודים דיכול לעשות
ב' ההדורים, א"כ למה נדחקו בחוס' לומר
דלא קאי אהאי פלוגתא, דהא י"ל דפליגי
בפשוטו באופן שכל א' מדליק בעיקר הידורא
דנר לכל א' וא' שכל א' ידליק לעצמו. וצ"ע.

ב) וצ"מ צ"ס ו"ל פ"ד מחנוכה ה"א ח"ל:
כמה נרות הוא מדליק בחנוכה מצותה שיהיה
כל בית ובית מדליק נר א' בין שהיו אנשי הבית
מרויחין בין שלא היה בו אלא אדם א', והמהדר
אח המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר
לכל א' וא' בין אנשים בין נשים, והמהדר יומר
ועושה מצוה מן המובחר מדליק נר לכל א'
וא' כלילה הראשון ומוסיף והולך בכל לילה
ולילה נר א', כיצד הרי שהיו אנשי הבית עשרה
כלילה הראשון מדליק י' נרות וכליל שני
עשרים וכליל שלישי שלשים עד שנמצא מדליק
כליל שמיני שמונים נרות, מנהג פשוט בכל
ערינו ספרד שיהיו כל אנשי הבית מדליקין נר
א' כלילה הראשון ומוסיפין והולכין נר בכל
לילה ולילה עד שנמצא מדליק כליל שמיני
שמונה נרות בין שהיו אנשי הבית מרובים בין
שהיה אדם אחד עכ"ל. ומבואר מדבריו דפליגי

אלא דעיקר דבריהם צ"ב אמאי ליכא
היכרא לבני ביתו באופן שמוסיף והולך, דהא
שפיר יכול למעבד באופן שכל א' מבני הבית